

Stáčení podzimu

Alois Volkman (1937), básník výrazně racionálního typu a stejně výrazné náboženské inspirace, vydal od své prvotiny *Malá vizita* (1976) tuším osm básnických knih a má v současné poezii nesporně osobité postavení, které je kupodivu všeobecně ignorováno. Spravedlivého a vyváženého hodnocení se dočkal v doslovu Jaroslava Meda ke své poslední sbírce *STÁČENÍ PODZIMU*. Volkman není lyrik okouzlený a uchvácený skutečností, není metaforik, ale ani pouhý glosátor nebo stenograf intimních hnutí a dojmů. Má ke skutečnosti kritický vztah a poezie jako by byla prodloužením jeho občanské lékařské praxe: v básni absolvuje odpovědné vyšetření a pokouší se o diagnózu. Jsou to tedy básně zpravidla strohé, stručné, pádně pointované. Pracuje s paradoxem a kontrastem, ovládá racionální hru se slovními významy, která více než hrou je etimologickým zkoumáním a preparací, odhalující kořeny. Volkmanovi byl svěřen dar víry, a je si tudíž vědom odpovědnosti, ale i solidarity s trpícími a hřešícími. Nestaví se do role sebevědomého soudce, je básníkem pokory, jemuž je cizí ironie a sarkasmus a vůbec jakýkoliv výsměch nebo pomlouvání reality. Přísné poznání, koncentrované v jeho gnómických výpovědích, provází nezměrná laskavost, soucit, ba úzkost o osud člověka.

Předností všech Volkmanových básnických sbírek je přehledná, pevná kompozice, záměrně zdůrazněná např. ve sbírce *To je věc* (1987), nebo tematická jednota, nápadná zejména ve sbírkách výslovně náboženské a biblické poezie. Negativem této jednoznačnosti je nebezpečí pouhé duchaplnosti a vtípu, uklouznutí do bonmotů, jemuž se leckdy nevyhnul ani autor tak přísné kázně jako Volkman.

Od básníka tohoto charakteru nelze očekávat, že by v nové sbírce předložil knihu přírodní lyriky. Přírodní dění, pro něž je podzim časem zrání a sklizně, ale i předstupněm zimy s ambivalentním slibem odpočinku i zániku ("zákon konce / se svými paragrafy loučení"), je v ní přítomno výrazněji než v dosavadních Volkmanových sbírkách. Vneslo do sbírky i jistou tesknou melodii ("*Zelené uniformy / v okruhu leče. / Krev teče, teče. / Zajíce postavili / čelem k rodné hroudě. / Žádný neutěče...*") a dokonce obohatilo básníkovu poetiku o novou metaforiku: "Stojatá voda kalná / voda důchodkyně / na odpočinku voda..." Podzim jako doba bilancování, účtování, hodnocení je Volkmanově poezii blízká a je prohloubena jeho pohledem o aspekt dušičkový, o velkou přítomnost našich mrtvých. Podtrhuje to i zarámování knihy dvěma básněmi vděčnosti a díků babičce a dědečkovi, v kontextu Volkmanova díla nezvykle rozlehlými. Osobitý básníkův rukopis, ustálený a adekvátní jeho vidění skutečnosti, není zapotřebí složitě dešifrovat, a rádi se chápeme naděje, jimiž nás osloví např. verše: "Nevalné úrody životů, jste ještě v Boží přízni!"

Mojmír Trávníček